

s e s framställning till Ålands landsting inne-

nr 4/1955.

hållande begärd utredning om den framtida organi-

sationsformen för elkraftsproduktionen i landska-

pet Åland.

Ålands landsting hemställde med beslut av den 13 april 1954 hos landskapsstyrelsen om underhandlingar med Mariehamns stad om framtida samarbete på elkraftsproduktionens område inom landskapet samt om utredning av den framtida organisationsformen. I enlighet med det sålunda givna uppdraget har landskapsstyrelsen under hösten 1954 och vintern 1955 fört underhandlingar med en av stadsfullmäktige i Mariehamn tillsatt kommitté. Härvid har från Finlands elektricitetsverksförening införskaffats uppgifter på huru motsvarande kraftproduktionsföretag organiserats i riket.

Under de förda diskussionerna har såväl från stadens som landskapsstyrelsens sida betonats, att ett samarbete är önskvärt. Det har ansetts vara angeläget att giva förslagen till avtal och grundläggningshandlingar sådan form, att möjligheter till olika tolkning skulle bli utesluten. Det har såväl från stadens som landskapsstyrelsens sida betonats, att ett gemensamt företag bör drivas enligt

sunda lönsamhetsprinciper med särskilt beaktande av nödiga reserveringar för reparationer och förbättringar. Härvid skall även gälla att strömpriset skall hållas så lågt som möjligt, dock med nödig hänsyn till nyssnämnda fonderingsbehov. Enskilt vinstintresse bör icke lämnas tillfälle till inflytande. Landskapsstyrelsen har icke velat gå in för att tillförsäkra någon presumtiv aktieägare sig landskapet, staden eller någon annan intressent absolut majoritet i företaget. Såsom ett dylikt företag skall vara uppbyggt, d.v.s. på allmännyttig basis, utan vinstsikt men på sunda ekonomiska principer beträffande driftsbudget och reserveringar för framtida behov har det synts landskapsstyrelsen ändamålsenligt att fördela bestämmanderätten i företaget sålunda, att huvudparten fördelas lika mellan landskapet och Mariehamns stad, medan återstoden utgives åt landskommuner och företag, som äro strömkonsument, eller enskilda strömkonsument.

Då det gällt att bestämma omfattningen för ett dylikt gemensamt företags verksamhet har det visserligen befunnits mest ändamålsenligt, om såväl produktion som distribution till och med transformatorerna kunnat förläggas till samma gemensamma företag. För att dock icke försitta möjligheterna att få lyfta det av Ålandsdelega-

tionen beslutade statsanslaget redan innevarande år, har landskapsstyrelsen dock i samråd med stadens representanter hittills avskiljt frågan om distributionens organisation. Huvudsaken har ansetts vara, att ett företag för kraftförsörjningen i skyndsamt ordning bildas och att detta företag inleder förarbetena för det nya ångkraftverket samt överenskommer med Mariehamns stad om övertagande av nuvarande elverket. Huruvida staden omedelbart skall överlåta äganderätten till elverket eller om detsamma skall uthyresutrenderas åt kraftverksföretaget är en öppen fråga. Landskapsstyrelsen har dock redan nu i samråd med Mariehamns stad låtit utföra en ojävig värdering av stadens elverk. Härvid har även sakkunnigutlåtande anskaffats beträffande möjligheterna att i samband med nuvarande elverket bygga ett ångkraftverk. Utlåtandet i denna fråga var positivt, varför det förefaller sannolikt att det tillämnade kraftverksföretaget skall förlägga sin verksamhet till elverkets nuvarande plats.

Beträffande nödvändigheten att få en sådan samverkan till stånd hänvisas till att Ålandsdelegationen såsom eftergivligt villkor för anslagets utgivande uppställt, att samverkan uppnås med Mariehamns stads nuvarande elverk.

Beträffande planeringen av distributionsorganisationen har landskapsstyrelsen icke velat föregripa de resultat, som det existerande Ålands centrala elandelslag kan komma att uppnå. Landskapsstyrelsen har skriftligen uppmanat detta andelslag att vidtaga åtgärder i frågan och andelslaget har redan vidtagit vissa dispositioner. Likaså har landskapsstyrelsen uppmanat Ålands skärgårdsnämnd att utse lokala kommittéer i skärgården för skärgårdselektrifieringens förberedande.

Den linje, enligt vilken hela elorganisationsproblemet i detta nu synes kunna lösas är därför att ett kraftverksföretag, som framställer och försäljer ström åt Mariehamn samt landsbygdens eldistributionsföretag bildas. Landsbygdens eldistributionsföretag bör även omfatta skärgården och komma sålunda att inköpa ström från fastlandet för Brändö och Kumlinge, samt distribuera ström på Kökar. Kökars kraftstation bör drivas av kraftverksbolaget.

Som nämnts är saken mest brådskande för kraftverksbyggets del.

Planeringen av organisationen i övrigt är icke lika brådskande.

Då i samband med distributionsorganisationen även stå många svår-

lösta frågor, såsom överlåtelse av ett otal korta linjer och ev.

transformatorer, kan frågan till denna del icke forceras.

För kraftverksbyggets del erfordras emellertid en arbetsduglig organisationsform. Landskapsstyrelsen har därför gått in för bildandet av ett aktiebolag, som på allmännyttig bas och enligt sunda lönsamhetsprinciper skall bygga och driva ett ångkraftverk. Såsom aktieägare skulle ingå landskapet Åland, Mariehamns stad, landskommuner och strömförbrukarsammanslutningar, ev. enskilda strömförbrukare. Beträffande aktiernas fördelning borde i princip gälla, att ingen aktionär skall få absolut majoritet.

Aktiekapitalet förutsättes kunna bli tiomiljoner mark och som dividend skulle få utdelas maximum 6 %. Vinst från strömförsäljningen skulle i övrigt hänföras till en reservfond och en nybyggnadsfond enligt principer, som annorstädes tillämpas i motsvarande bolag. Landskapsstyrelsen bifogar ett utdrag ur en av Finlands Elektricitetsverksförening utarbetad mall till bolagsordning för elbolag, varav framgå de viktigaste principerna för dylika på allmännyttig bas verkande företag.

Likaså ingår i bilaga till denna framställning de villkor

Ålandsdelegationen för sin del fastställt för ifrågavarande anslagslyftande.

Hänvisande till det av Landstinget åt landskapsstyrelsen givna

uppdraget anhåller landskapsstyrelsen därför vördsamt

att landstinget måtte befullmäktiga landskaps-

styrelsen att medverka vid stiftandet av ett på

allmännyttig bas verkande aktiebolag med uppgift

att bygga och enligt sunda ekonomiska principer

driva de förutsatta kraftkällorna i Mariehamn och

i Kökar.

Mariehamn den 22 februari 1955.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson
Hugo Johansson.

Landskapskamrer

Martin Isaksson
Martin Isaksson.

Bil. 1.

B o l a g s o r d n i n g.

(Enligt Finlands Elektricitetsverksförenings mall).

I Namn, hemort och verksamhetsområde.

§ 2.

Bolagets ändamål är att på allmännyttig bas verka för anskaffande av elektrisk energi - - - - -.

III. Aktiekapital, aktier och aktionärer.

§ 9.

Aktier få enligt direktionens prövning förvärvas, i första hand av kommun, sedan av industriinrättningar, som ansluta sig såsom konsumenter, och enskilda konsumenter.

§ 10.

Förutom vid arv, gåva eller fång på grund av giftorätt är överlåtelse av aktie bindande mot bolaget endast om

a) i första hand, - - - - - efter direktionens erbjudande icke inlöser de erbjudna aktierna eller

b) i andra hand, sedan - - - - - beslutat att ej inlösa aktie, bolagets direktion i så fall beslutar att icke heller inlösa den erbjudna aktien till förmån för reservfonden genom att använda sagda fonds medel.

Om sådana aktier icke på förenämnt sätt kunnat placeras, skall bolagsstämma godkänna överlåtelsen inom två månader från den dag anmälan om överlåtelsen gjorts. I samband med anmälan om överlåtelse skall aktiebrevet uppvisas.

Vid överlåtelse av aktier må priset icke överstiga aktiernas nominella värde.

VI. Fonder och användande av årsöverskott.

§ 18.

Till tryggnad av bolagets verksamhet skall på sätt i § 19 stadgas avsättas en till 20 procent av aktiekapitalet uppgående reservfond samt därutöver en fond för förnyande av elanläggningar och elverk.

§ 19.

Av det överskott, som bokslutet efter nödiga avskrivningar utvisar, överföres först 20 % till reservfonden till dess denna stigit till sitt fulla belopp, samt minst 10 % till fonden för förnyelse av anläggningar

Härefter utdelas åt aktionärerna högst sex (6) procents dividend.

Om överskott därefter återstår, lämnas detta odisponerat på vinst- och förlusträkningen.

Beslutad dividend erlägges på av bolagsstämman bestämd tid.

Bil. 2.

Ålandsdelegationens villkor för anslag åt landskapet för elförsörjning.

- 1) mk 145.000.000 för anskaffande och installering av ett 5000 kw ångturbinaggregat i anslutning till Mariehamns elektricitetsverk;
- 2) mk 23.800.000 för om- och tillbyggnad av vissa stamlinjesystem på fasta Åland;
- 3) mk 83.300.000 för elektrifiering av Lumparland, Föglö, Sottunga, Kumlinge och Brändö, samt
- 4) mk 8.200.000 för elektrifiering av Kökar eller alltså sammanlagt mk 260.300.000.

Vid utgivandet av dessa anslag har Ålandsdelegationen föreslagit att följande villkor fästas:

- 1) att anslagen kunna av Ålands landskapsstyrelse lyftas i förskottsrater i den mån medel för anläggningarnas utförande befinnas vara erforderliga, bärande landskapsstyrelsens rekvisitioner av medel

åtföljas av nödig redovisning över förbrukade anslagsbelopp;

- 2) att arbetenas utförande bör ske under sakkunnig ledning efter plan, som landskapsstyrelsen godkänt i samråd med handels- och industriministeriet;
- 3) att handels- och industriministeriet äger under arbetenas fortgång hava tillsyn över dessas behöriga utförande samt genom underlydande tjänstemän eller andra av ministeriet utsedda sakkunniga verkställa inspektioner och kontrollsyner; samt
- 4) att den slutliga avsyningen av utförda arbeten och anläggningar skall i närvaro av landskapsmyndigheterna samt handels- och industriministeriet äga rum i den ordning, som tillämpas vid motsvarande arbeten i riket.

Nr 8/1955.

FINANSUTSKOTTETS betänkande Nr 8/1955 med anledning av Ålands landskapsstyrelses framställning till Ålands landsting innehållande begärd utredning om den framtida organisationsformen för elkraftsproduktionen i landskapet Åland. (4/1955).

Allmänt sett är utskottet tillfreds med den utredning om organisationsformen landskapsstyrelsen förebragt och omfattar också de riktlinjer landskapsstyrelsen uppdragit för den förestående elektrifieringen och kraftproduktionen även om utskottet hellre hade sett att såväl kraftproduktion som distribution hade skötts av ett företag. Man bör i dagens läge absolut inte bortse ifrån, att kraftverksbygget är en första rangens fråga. Envar på den elektrifierade delen av landsbygden känner till, huru snabbt man blir beroende av den elektriska energin och vilket svårt avbräck det leder till, när strömdistributionen för en tid avbrytes. Under sådana omständigheter bör man i princip följa den av landskapsstyrelsen föreslagna vägen att skilja de övriga frågorna från kraftverksfrågan och tillslut endast inrikta sig på denna. Det vore vissefylligen sannolikt till fördel att samma företag som nämnts hade hand om distributionen av elkraft, men nyttan är icke så väsentlig att man skulle kunna äventyra ett dröjsmål med kraftverksbygget bara för att åstadkomma en sådan centralisering av hela verksamheten. Det kan tänkas att tiden småningom kommer att framtvinga en sådan lösning, men just nu är det ändå svårt att sammanjämka de stridiga viljorna till en en lämplig kompromiss i själva kraft-verksfrågan.

Utskottet har skaffat sig närmare informationer i dessa frågor genom att konferera med landskapsstyrelsen och dess tjänstemän samt representer för Mariehamns stad och dess el-kommitté. Det har härvid framgått, att ehuru landskapsstyrelsen redan under en tid förhandlat med stadens el-kommitté om dessa frågor, något definitivt ställningstagande från Mariehamns sida inte för närvarande föreligger på en enda punkt. Då utskottet inte kan taga sig till uppgift att uppträda som förhandlingspart med Mariehamns stad, kan man inte heller säga att någonting väsentligt nytt framkommit under dessa sammanträffanden. Under sådana förhållanden torde Landstinget ge landskapsstyrelsen sådana fullmakter för de fortsatta förhandlingarna, att landskapsstyrelsen får möjligast vidsträckta befogenheter inom ramen för de gränser, som Landstinget anger genom att föreskriva vissa bestämda villkor för samarbetet med Mariehamns stad.

Främst bland dessa villkor bör givetvis komma de av Ålandsdelegationer